

Krystian Tuczyński

Kryteria oceny jakości kursów e-learningowych w szkolnictwie wyższym

Edukacja - Technika - Informatyka nr 4(22), 341-346

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KRYSTIAN TUCZYŃSKI

Kryteria oceny jakości kursów e-learningowych w szkolnictwie wyższym

Criteria for Evaluating the Quality of e-Learning Courses in Higher Education

Magister inżynier, Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Pedagogiczny, Zakład Dydaktyki i Systemów Edukacyjnych, Polska

Streszczenie

W artykule przedstawiono potrzebę włączania e-learningu do tradycyjnych zajęć dydaktycznych realizowanych na uczelniach wyższych. Przedstawiono ponadto kryteria, jakim muszą sprostać kursy e-learningowe tworzone przez kadre akademicką Uniwersytetu Rzeszowskiego. Każdy z tworzonych kursów poddany zostaje wielowymiarowej ocenie z zakresu kryteriów merytorycznych oraz metodycznych, których spełnienie umożliwi ich wdrożenie do procesu kształcenia akademickiego.

Słowa kluczowe: nauczanie na odległość, *e-learning*, kurs e-learningowy, mieszana metoda nauczania, ocena merytoryczna, ocena metodyczna

Abstract

The article presents the need to use eLearning in didactic classes conducted at universities. The article also outlines the criteria that must be met by e-learning courses created by academic staff of the University of Rzeszow. Each of the courses being created is subjected to a multidimensional assessment of the substantive and methodological criteria, the fulfillment of which enables them to be implemented in the process of academic education.

Keywords: distance learning, e-learning, e-learning course, blended learning, content assessment, methodological assessment

Wstęp

Współczesny świat stoi pod znakiem gwałtownych przeobrażeń. Wszechstronny rozwój techniki objawiający się w niemal każdej dziedzinie życia wymaga na każdym człowieku potrzebę stałego zwiększania swojej wiedzy i umiejętności poprzez nabywanie nowego, szerszego wykształcenia oraz wielostronnych kompetencji.

Naprzeciw oczekiwaniom współczesności przybywają wykorzystywane przez nas na co dzień nowoczesne technologie, które w znacznej mierze ułatwiają nam możliwość dostępu do szerokiej, wielowymiarowej, a przede wszystkim aktualnej (i aktualizującej się) wiedzy (Dąbrowska, 2009, s. 78).

Ogromny potencjał edukacyjny nowoczesnych technologii z powodzeniem wykorzystywany jest również w zinstytucjonalizowanej formie kształcenia w postaci tzw. e-learningu (e-edukacja, e-nauczanie).

E-learning – eksplikacja pojęcia

E-learningiem nazywać możemy wykorzystywanie nowoczesnych technologii wraz z internetem w celu poprawy jakości uczenia się poprzez łatwiejszy dostęp do istniejących zasobów i usług wraz z ułatwieniem wymiany i współpracy na odległość (The eLearning Action Plan, 2001, s. 2).

Równie trafną i zwięzłą definicję stanowi określenie e-learningu jako wykorzystywania środków i metod informacyjno-komunikacyjnych w nauczaniu (Wierzbicki, 2012, s. 51).

Bardzo ważnym aspektem wdrażania kształcenia na odległość w instytucjach szkolnych jest wyraźne skoncentrowanie się na uczniu. Istotą e-learningu jest ukierunkowanie roli nauczyciela do bycia przewodnikiem w samodzielnym dochodzeniu do wiedzy przez słuchacza. Fakt ten oznacza odejście od tradycyjnego myślenia, iż zadaniem nauczyciela jest podawanie gotowej wiedzy, zaś ucznia jedynie jej przyswojenie przy bardzo niskim poziomie jego aktywności (Marković, s. 9).

W zależności od rodzajów technik komunikacyjnych wyróżnić możemy dwa zasadnicze tryby nauczania z wykorzystaniem nowoczesnych technologii:

1. Tryb asynchroniczny – pozwala dostosować program kursu do tempa, czasu oraz miejsca jego realizacji przez ucznia. Ten rodzaj kursów charakteryzuje się brakiem kontaktu z nauczycielem w czasie rzeczywistym, a co za tym idzie – bieżąca kontrola postępów ucznia jest niemożliwa. Kontakt na linii nauczyciel–uczeń odbywa się poprzez e-mail lub forum. Ten rodzaj szkoleń jest najbardziej popularną formą edukacji na odległość przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii (<http://www.szkolapraktykow.pl/wp-content/uploads/2014/02/Wst%C4%99p-do-e-learningu.pdf>).

2. Tryb synchroniczny – ten rodzaj nauczania na odległość charakteryzuje się realizacją zajęć w czasie rzeczywistym poprzez natychmiastowy przepływ informacji. W tym celu najczęściej wykorzystywane są telekonferencje czy wideokonferencje (<https://kariera.sgh.waw.pl/artykuly/technologie/e-learning-2212-nowoczesny-sposob-ustawicznego-ksztalcenia-kadr>).

E-learning w szkolnictwie wyższym

Celem wdrażania e-learningu do środowiska akademickiego Uniwersytetu Rzeszowskiego nie jest wbrew powszechnej opinii jedynie uatrakcyjnienie nau-

czania tradycyjnego. Nauczanie z wykorzystaniem nowoczesnych technologii stanowi poniekąd rozwiązanie kluczowego zadania, jakiemu muszą sprostać wyższe uczelnie, czyli realizację procesu ciągłego doskonalenia jakości. Wymóg ten dyktowany jest przez konkurencję na globalnym rynku uniwersyteckim (Zalewska, 2009, s. 112).

Warto zwrócić uwagę na fakt, iż w przypadku szkolnictwa wyższego bardzo często wykorzystywany jest tzw. *blended learning* oznaczający pewien rodzaj hybrydy stanowiącej połączenie nauczania tradycyjnego z kształceniem wykorzystującym nowoczesne technologie.

Ten rodzaj nauczania cechuje się bardzo dużą skutecznością z uwagi na możliwość elastycznego sposobu budowy zajęć przy równoczesnym uwzględnieniu tematyki i specyfikacji danego przedmiotu. Główną zaletą wykorzystywania tego typu rozwiązań jest możliwość aktywizacji studentów zarówno poprzez bezpośredni kontakt, jak i w sposób zdalny (Zalewska, 2009, s. 106).

Wspomniana wyżej forma wdrażania e-learningu na uczelniach wyższych stanowi dziś konieczność chociażby w aspekcie poprawy wizerunku danej uczelni. Wprowadzanie *blended learningu* (*b-learningu*) jako formy kształcenia jest świadectwem nowoczesności, co stanowi bardzo pożądaną wśród studentów cechą. Ponadto zastosowanie *b-learningu* znacznie poszerza ofertę dydaktyczną uczelni oraz daje szansę studentom mieszkającym poza miejscem lokalizacji uczelni na częściową realizację zajęć w trybie *b-learningowym* (Wodecki, 2006, s. 5).

Wśród nieocenionych korzyści realizacji zajęć za pośrednictwem *b-learningu* wyróżnić należy ponadto takie cechy, jak:

- ułatwiona komunikacja na linii prowadzący–student za pomocą chatu (komunikacja może się odbywać z każdym studentem indywidualnie lub grupowo).
- łatwość monitorowania postępów edukacyjnych studentów za pośrednictwem wielorakich form testowych,
- możliwość prowadzenia interesujących tematów na forach dyskusyjnych,
- możliwość urozmaicenia realizowanych kursów poprzez wprowadzenie wielowymiarowych form kształcenia, np. zastosowanie do realizowanych kursów grafik, animacji czy filmów,
- łatwa edytowalność kursów tworzonych przez prowadzących (poprzez dodawanie lub modyfikację zdezaktualizowanych treści znajdujących się w kursie),
- możliwość wykorzystywania wytworzonych kursów przez studentów w dogodnym czasie (w przypadku e-learningu asynchronicznego),
- znacznie łatwiejszy dostęp do wiedzy przekazywanej przez prowadzących dla studentów.

Poza wspomnianymi zaletami w aspekcie wykorzystywania *b-learningu* warto zwrócić uwagę na nieocenione korzyści dla nauczycieli akademickich Uniwersytetu Rzeszowskiego, wśród których najważniejsze z nich to:

- tworzenie i realizacja kursu wliczana jest w pensum prowadzącego (maksymalnie 60% godzin przeznaczonych na przedmiot),
- bonifikata punktowa z tytułu wytworzonego kursu (jak w przypadku skryptu) honorowana przy obliczaniu dorobku do dodatku projektowego.

Kryteria oceny jakości kursów

Realizacja prawidłowo skonstruowanego kursu e-learningowego wymaga od nauczycieli akademickich Uniwersytetu Rzeszowskiego dużego nakładu pracy.

W kursach e-learningowych wymagane są wysokiej jakości materiały nauczania poprawne pod względem merytorycznym oraz kompatybilne z celami przedmiotowymi. Ponadto każdy z kursów musi posiadać materiały dostosowane do grupy słuchaczy.

Prawidłowo skonstruowany kurs musi spełnić szereg wymagań merytorycznych, wśród których wyróżniamy:

- mierzalność szczegółowych celów kursu (możliwość obserwacji i pomiaru efektów kształcenia),
- powiązanie szczegółowych celów kursu z efektami kształcenia przedmiotowego,
- możliwość (poprzez szczegółowe cele kursu) łączenia wiedzy teoretycznej z praktycznymi umiejętnościami,
- adekwatność i kompletność treści kursu w stosunku do jego celów,
- materiały dydaktyczne uwzględniające aktualny stan wiedzy,
- poprawne przygotowanie materiałów pod względem merytorycznym (np. użyte terminy stosowane są konsekwentnie, a symbole i skróty wyjaśnione),
- ogólne cele kursu sformułowane w języku zrozumiałym dla grupy docelowej.

Następnym krokiem, jaki musi zostać spełniony, aby kurs otrzymał certyfikację i mógł z powodzeniem być realizowany na zajęciach, stanowią tzw. kryteria z zakresu oceny metodycznej. Zapis ten oznacza, iż każdy z realizowanych kursów musi m.in. posiadać system kontroli osiągnięć ucznia, nie posiadać błędów formatowania czy poprawnie wyświetlać realizowane w kursie ilustracje.

Pełny zakres wymagań z zakresu oceny metodycznej zawiera szereg kryteriów, które przedstawiają się następująco:

- treść kursu podzielona na bloki tematyczne (ekrany tworzące określone moduły, lekcje),
- przewidziane w kursie metody sprawdzania wiedzy i umiejętności uczestnika kursu (np. serie zadań, testy sprawdzające po każdej lekcji/module),
- prezentacja treści kursu za pomocą różnorodnych środków dydaktycznych (np. fragmenty tekstów, artykuły naukowe, obrazy, mapy, wykresy, nagrania, symulacje),

- stworzony w kursie system oceniania zawierający kryteria oceny pracy uczestnika kursu oraz warunki zaliczenia zajęć wraz z narzędziami powiadamiania uczestnika kursu o osiągniętych wynikach,
- precyzyjnie i jednoznacznie polecenia do zadań, ćwiczeń i tekstów,
- zachowana spójność wyświetlanych w kursie tekstów (kroje, style i wielkości pisma używane są konsekwentnie, czcionka czytelna, kolory tekstu i tła nie zaburzają czytelności tekstu),
- czytelność zastosowanej w kursie grafiki oraz elementów multimedialnych (nieprzeszkadzających w percepcji pozostałych elementów) oraz towarzysząca im wystarczająca i rzetelnie przygotowana informacja, która je opisuje,
- bezbłędnie i bezkonfliktowo uruchamiane załączniki z plikami oraz odnośniki do stron internetowych, animacji, symulacji, plików audio i audio-wideo działające bezbłędnie,
- powiadamianie uczestników kursu o konieczności instalacji dodatkowych komponentów: pluginy, wtyczki, dodatki do wykorzystywanego w kursie oprogramowania, potrzebnych do prawidłowego odtwarzania plików ujętych w materiałach kursu (o ile kurs tego wymaga).

Poza wypisanymi powyżej wskaźnikami oceny arkusz oceny metodycznej kursów zawiera 5 kryteriów, których spełnienie dodatkowo wartościuje wytworzony przez nauczyciela akademickiego kurs. Wśród nich wyróżniamy kolejno:

- wprowadzenie do struktur kursu dodatkowych materiałów dla zainteresowanych,
- zaplanowanie interakcji stymulujących współpracę uczestników (np. praca nad wspólnym dokumentem, projekt grupowy),
- możliwość różnorodnych form kontaktu uczestnik–prowadzący (forum, czat, rozmowa wideo, wiadomość mailowa),
- dostosowanie materiałów nauczania do korzystania z nich osobom niedowidzącym (nagrania audio, audio-wideo materiałów),
- dostosowanie kursu do osób niepełnosprawnych słuchowo poprzez możliwość zapoznania się w inny sposób z materiałami kursu przygotowanymi także w formatach audio i audio-wideo.

Podsumowanie

Wdrażanie kursów e-learningowych do procesu kształcenia studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego stanowi nieocenione wzbogacenie tradycyjnego modelu kształcenia akademickiego. Zajęcia realizowane w formie blended learningu umożliwiają łączenie różnorodnych metod, form oraz narzędzi w przekazie wiedzy, czego konsekwencją jest poprawa jakości procesu kształcenia. Niewątpliwą przewagą nad tradycyjną formą kształcenia jest również fakt, iż student w pewnej mierze sam przejmuje odpowiedzialność za swój proces kształcenia (<http://eduitrends.pl/pdf2/Prezentacja3.pdf>). Dodatkowym czynnikiem warto-

ściującym mieszaną formę kształcenia realizowaną na Uniwersytecie Rzeszowskim jest świadomość wielowymiarowej oceny skonstruowanych przez nauczycieli akademickich kursów e-learningowych.

Literatura

- Dąbrowska, A., Janoś-Kresło, M., Wódkowski, A. (2009). *E-usługi a społeczeństwo informacyjne*. Warszawa: Difin.
- <http://eduitrends.pl/pdf2/Prezentacja3.pdf> (10.09.2017).
- <http://www.szkolapraktykow.pl/wp-content/uploads/2014/02/Wst%C4%99p-do-e-learningu.pdf> (10.09.2017).
- <https://kariera.sgh.waw.pl/artykuly/technologie/e-learning-2212-nowoczesny-sposob-ustawicznego-ksztalcenia-kadr> (10.09.2017).
- Marković, J. (2008). Założenia e-learningu. Platformy e-learningowe. W: *Wprowadzenie do e-learningu* (s. 9–15). Kraków: Centrum e-Learningu AGH.
- The eLearning Action Plan (2001). *Designing Tomorrow's Education*.
- Wierzbiński, J. (2012). eLearning – czy to koniec szkoły? *Uczę Nowocześnie*, 20, 51–52.
- Wodecki, A. (2006). Po co e-learning na uczelni. W: M. Dąbrowski, M. Zając (red.), *E-learning w kształceniu akademickim. Materiały z II ogólnopolskiej konferencji „Rozwój e-edukacji w ekonomicznym szkolnictwie wyższym”* (s. 9–14). Warszawa: Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych.
- Zalewska, E. (2015). Jakość kursów e-learning. W: P. Wdowiński (red.), *Nauczyciel akademicki wobec nowych wyzwań edukacyjnych* (s. 70–81). Łódź: Wyd. UŁ.